

Vankulu Sosyal Araştırmalar Dergisi
ISSN: 2630-600X

VASAD

Vankulu Sosyal Araştırmalar Dergisi - Yıl / Year: 2020 - Sayı / Issue: 6 - Sayfa/Page: 101-116
Makale Bilgisi / Article Info / Geliş/Received: 07.12.2020/ Kabul/Accepted: 16.12.2020
Yayın Tarihi/ Date Published: 25.12.2020

Atıf/Citation: Yıldız İlden, S. (2020). Resim Sanatında Yaratım Unsuru Olarak İmge.
Vankulu Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6, 101-116

Araştırma Makalesi / Research Article

Serap YILDIZ İLDEN

Dr. Öğr. Üyesi, Kastamonu Üniversitesi
Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi
Sanat Eserleri Konservasyonu ve Restorasyonu Bölümü
serapyildiz55@hotmail.com
ORCID: 0000-0002-5297-0864

Mervener BİRİNCİ

Yüksek Lisans Öğrencisi
Kastamonu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
mervenerbrnc@gmail.com
ORCID: 0000-0001-6419-9600

Resim Sanatında Yaratım Unsuru Olarak İmge *Image as a Creative Element in Painting Art*

Öz

İnsanlık tarihinin her aşamasında bireysel ya da toplumsal ifade aracı olarak karşımıza çıkan sanat, içinde var olduğu tarihsel sürece bağlı olarak kendi anlatım dilini oluşturmuştur. Çıkış noktası olarak yaratıcı olan bireyin düşsel ve kurgusal yetilerinin yansımaları olan sanat eseri, sanatçı bireyin zihinsel sürecinin imgeler yoluyla dışavurumu olarak görülebilmektedir. Yaratımsal bir olgu olan imge, bu noktada karşımıza çıkmaktadır. İlk örneklerine mağara duvarlarında rastlanılan imge geçmişten günümüze kadar hayatımızda yer almaktadır. Zira insanoğlu düşünen bir varlık olarak tanımlanıyor olmasına karşın, düşüncelerinin temelinde; hayal kurmak, düş görmek ve zihninde kurguladığı hayal ve düşlerine biçimsel değerler katmak, bunları yaparken de çizgi, renk, leke, form, biçim, sembol, simge ve imgeler kullanarak vücut bulmuş yapıtlar üretebilmektedir. Genel olarak sanatçı adı ile anılan ve gözle görünür, kulak ile işitilebilir vs. yapıtlar üreten bireyler, kullandıkları üretim araçlarını yaratım ve yaratıcılık yetileri oranında, nesnelere yükledikleri anlamlar çerçevesinde sunmaktadırlar. Ancak yaratımları esnasında yararlandıkları nesnelere ve fonetiklere anlam yüklemesi, yaratıcı bireyin imgelem gücü ile alakalı bir durumdur. Bilindiği gibi imgelem gücü, bilinçaltının beslediği içgüdülerin yansımalarıyla, ortak bilindik realist ya da doğaüstü duyguları besleyip, güçlendiren, düşsel olgular sunmaktadır. Bu çalışmada imge ve imgelem kavramlarının tanımları verilerek, imgenin tarihsel sürecinden ve resim sanatındaki yerinden bahsedilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İmge, imgelem, görsel sanatlar.

Abstract

Art, which appears as a means of individual or social expression at every stage of human history, has formed its language of expression depending on the historical process it exists in. The work of art, which reflects the imaginary and fictional abilities of the creative individual as a starting point, can be seen as the expression of the artist individual's mental process through images. The image, which is a creative phenomenon, emerges at this point. The image, the first examples of which are encountered on the cave walls, is present in our lives from past to present. Although human beings are defined as a thinking creature, at the basis of their thoughts; To dream, to dream and to add formal values to his dreams and dreams in his mind, he can produce works that come into existence by using lines, colors, stains, forms, forms, symbols, symbols and images—generally referred to by the name of the artist and visible, audible, etc. Individuals who produce works present the means of production they use, in proportion to their creative and creative abilities, within the meaning they attribute to objects. However, the phenomenon of attributing meaning to the objects and phonetics they utilize during their creation is related to the imagination power of the creative individual. As it is known, the power of imagination presents imaginary phenomena that nurture and strengthen typical realist or supernatural feelings with the reflection of the instincts fed by the subconscious. In this study, definitions of image and imagination are given, and the historical process of the image and its place in the art of painting are discussed.

Keywords: Image, imagination, visual arts.

Giriş

İçinde yer aldığı toplumsal ve kültürel olguların bir yansıması, yaratıcısı olan bireyin tabiat karşısında kendi zihinsel sürecinin nesnelleştirilmiş hali olarak betimlenebilen sanat, insanlık tarihinin her aşamasında var olmuş bir olgudur. Ait olduğu birey ve kültürün izlerini, düşünsel veya kominal yaşamının sembollerini kendi bünyesinde izleyicisi ile paylaşan sanat eseri, her çağda farklı şekil, sembol, simge ve imgelerle belirmiştir.

İmgelem, bilinç ve bilinçaltının yansıması doğrultusunda düşsel kurgu kurabilme olgusunu biçimlendiren, yaratıcı bireyin yapıt olarak adlandırılan eyleminin çıkış noktası olarak kabul edilen; duygu ve düşüncelerin vücut bulmuş hali olan sembolik işaretler dizisidir. Kant ruhun çalışmasının üretici imgelem gücü sayesinde olduğunu söylemektedir. Kurallar dizinine bağlı olarak biçimselleştirilmiş bir durum olmayan sembolik imgelem, bireylerin yaratıcı eylemlerinin çıkış noktası olan hayal edebilme, bireysel ya da toplumsal olgular çerçevesinde anlamlar yükleyebilme durumlarını var eden sezgi ve anlık çağrışımlardan beslenir. Böylelikle sanat eseri adı verilen yaratım ve eserler, görünen ile ilişkisi dışında duygusal, düşünsel ifadeleri

barındıran sembolik yapıları da ortaya koyarlar. Zira sanatçının en önemli özelliği hayal ettiklerini ete kemiğe büründürebilmesidir. Eserlerinde anlamlar yüklenmiş biçimsel ya da lekesel ifade araçlarını, yaratım dili olarak tercih eden sanatçılar için semboller ya da sembolik ifadeler, kişiselleştirilmiş bir dil olabildikleri gibi, salt içinde yer aldığı kültüre yönelik bir ifadeye de dönüşebilmektedir. Toplumsal ve bireysel bazda önemli bir yeri olan sembolik ifadeler sanatçının yaratıcı imgeleri eliyle realiteden mistisizme bir geçiş sağlamakta, duyumsanan dünyanın ötesinde bir olgu haline dönüşebilmektedir. Keza objenin süje karşısında konumlandırılması, nesneleştirilmiş bir yapının varlığını kabul etmenin ilk hali olarak görülse bile, objenin sahip olduğu kişiselleştirilmiş öznel yapısı, alımlayıcısının kendi içsel ya da psikolojik algısı kadar, yaratıcısı olan bireyin yaratım serüveniyle de ilgili olmaktadır. Yaratıcı bireyin bilinçaltı itkilerinin yüzeye, forma ya da eyleme (ister fonetik, ister ritmik, istenirse her hangi bir eylem ile olsun) dönüşmüş hali olan sanat eseri, izleyicisi ile bulunduğu andan itibaren anlam kazanıyor olması, ortaya konulan eserin sahip olduğu içselleştirilmiş durum üzerinde belli bir noktaya kadar etkin olabilmektedir.

Sanat eseri, yaratıcısının ilk üretimine başladığı andan itibaren kendi özerkliğini ilan eden, ancak bununla birlikte hitap ettiği kitle tarafından kişiselleştirilmiş bir anlam bulan (çoğu zaman eleştirilen eliyle) yapısı itibarıyla zorlu bir ifade ilişkisine sahiptir. Sanatçının anlam kattığı her eylemsel tutum, her bir izleyicisinin, kendileri açısından, anlam yüklediği yeni bir söyleme dönüşmesine neden olabileceği gibi, içinde yer aldığı toplumsal yapının kültürel algısı boyutunda ortaklıklar kazanabilmekte, böylelikle bireyselden evrensele yayılabilen algı olanağına da sahip olabilmektedir. Tüm bu durumlar, sanatçının yaratımı esnasında tercih ettiği ifade araçlarının algısal ve biçimsel yapısıyla ilişkili olabilmektedir.

Ortaya konulan yapının sahip olduğu iki ya da üç boyutlu olma durumu, algılanabilir olası anlamında, izleyici açısından önemli faydalar sağlamıştır. Toplumsal göstergelerin temel dayanağı olan simge, sembol ve imge kavramları, plastik sanatlarda oldukça etken bir sürecin başlatıcısı olmuştur. Ait olduğu kültürel olguları, inançları ve değerlerin, düşünsel soyutluktan sıyrılarak, anlamlandırılabilir olacak somut bir gösterge olarak ele alınmasını sağlamıştır. Toplumlara ait olayları kendi bakış açılarına göre ele alan sanatçılar, bunları sanat eserlerine yansıtmışlardır. Sanatçıların imge ile edindikleri yaratımlar, eserlerinde duyularının estetik açıdan değer kazanmasında ve eserdeki anlamını toplumlarca geniş bir kesime duyurmasında etkin bir rol oynamıştır. Doğada bulunan herhangi bir nesnenin, sanatçının

düşünce ve hayal gücü ile birlikte yeniden yorumlanıp şekillenmesi hususunda imgeden bahsetmek bu bağlamda mümkündür. İmge kavramı, insan zihnindeki bir biçimin somutlaştırarak gerçeğe dönüştürmeyi amaçlasa da varlığın düşsel bir kopyası olarak da tanımlanabilmektedir.

1.İmge

İmge olarak adlandırılan olgu, insan zihninde tasarlanan ve gerçekleşen hayal ürünü ya da kısaca düş olarak tanımlanabilir. Bu durum imgenin sınırsızlığını ve sonsuzluğunu göstermektedir. Bir sanat eserini algımlarken duyular önemli bir rol üstlenmektedir. Duyuların algıladıkları nesne, beyne imge olarak kaydedilmektedir. Beyne gelen imge, bu nesneyi algılayarak yorumlamaktadır. Bu yorumlama sırasında imgelerin dışavurumları bazen farklılaşabilir. İmge konusu geçmişten günümüze kadar çok fazla şekilde yorumlanmıştır. 20. Yüzyılın filozoflarından Jean-Paul Sartre'ye göre varoluşçu bir yapı olarak ele alınmıştır. Nesnelere gerçek kökleriyle bağlantılarını kesmeden yeni bir varoluş gerçekliği yaratan imgeden söz etmektedir. Geçmişten günümüze kadar her topluluk, medeniyet ve kültürel yapı kendi görsel imgelerini üretmiştir. Oluşturulan bu imgeler dünyanın nasıl algılandığının anlaşılmasında önemli rol oynamıştır. İmge olağandışı olarak düşünülmemelidir, nesnelere metalaşmış olarak gerçeklik ve doğruluk açısından eleştirel bir bakış açısı sunmaktadır. "Doğruluk, eylemsiz ve önceden belirlenmiş kabuller olarak bir şeyler söylemeyen ifadeler olarak da karşımıza çıkar. Bu noktada resim sanatını görsel kültür ile ilişkili düşünmek yadırganabilir. Özerklik, özgünlük ve tahayyül gücünün esas olduğu, bireyselliğin serbestçe dolandığı" (Markus, 1999: 29). Bir nevi anlatım dili olan imge, plastik sanatlarda ekili bir sürecin başlatıcısı olmaktadır. Farklı kültürlerin düşüncelerini ve inançlarını somut olarak yansıtabilecekleri kolay bir yöntemdir. Bu yönüyle sanatçılar ile bütünleşerek, kültürlere ait olayları veya olguları sanat eserlerine yansıtabilmelerini sağlamıştır.

2.İmgenin Tarihsel Süreci

İnsanlık tarihinin boyunca var olan imge olgusunun ilk örnekleri mağara ya da kayalar üzerinde çizgisel veya lekesele olarak resmedilmiş olan insan, tabiat ve hayvan figürleri ile görülmektedir. İçinde var oldukları fauna ve floranın etkisi, bununla birlikte özellikle tabiat kültür çerçevesinde gelişmiş olan inanç sistemlerinin yönlendirmesiyle meydana getirilmiş olan bu imgeler, varlıkların reel olgusunun belirsiz betimlemeleri şeklindedir.

Kültürel grupların oluşması ve toplumsal yaşam alanlarının gelişmesi ile birlikte hayvan ve bitki formlarının imgeleri gerçekçi bir bakış görünümüne kavuşmuştur. Sümerlerin yaşamış oldukları dönemde imgeler iki çeşitte ele alınarak resmedilmiştir. Birincisi ideogram dediğimiz kişinin kendi hayal gücüne ve yorumuna dayalı olarak resmettiği soyut imgeler, ikincisi ise piktogram dediğimiz, gerçek olana benzer şekilde resmedilmiş olan imgelerdir. Mısır sanatında ise bu imgeleri dönemin inanış etkilerine dayalı kalarak katı kurallar ve karakteristik bir anlayış ile ortaya koydukları görülmektedir. Yunan sanatında, izleyicileri etkileyebilmek ve gerçek olana hizmet etmek amacıyla kullanılan imgeler, Bizans sanatında ise, kişilerin yerini alarak onları temsil eden bir unsur haline gelmiştir (Karabulut ve Demir, 2020: 235).

Görsel 1: Dietisalvi di Speme, Madonna ve Çocuk, 1260-67.

Bu dönemde resmedilen İsa resimleri, gerçek olan taklit edildiği için manevi değerlerin yok olacağı düşüncesiyle tasvir yasağının gündeme gelmesine sebep olmuştur. Bu yüzden birçok sanat eseri tahrip edilmiştir.

Ortaçağ sanatında kutsal kabul edilen imgeler ile resimler yapılmıştır. “İmgeler kutsal öğretilerin hizmetinde olmuştur” (Bayav,

2009: 112). Rönesans döneminde yapılan eserler incelendiğinde, imgeye farklı bir anlam yüklendiği fark edilmiştir. “Bir kişi tarafından yaratılan imgeye o kişinin de kendine özgü görüşlerinin olduğunu yansıtın bir anlam yüklendi. Bu hususta imge bir nesnenin diğer bir nesneye nasıl göründüğünü açıklayan bir yapı haline dönüştü” (Karabulut, 2020:236). Rönesans, Antik Yunan ve Roma’nın sanat anlayışlarını etkileyerek plastik ve estetik açıdan köklü değişimler ortaya atmıştır. Eserlerde insanı ve insanın çevresini konu alan bu dönemin en dikkat çeken imgesi ise at figürleridir.

Görsel 2: Paolo Uccello, San Romano Savaşı, 1438-1440.

Barok sanatında imge, doğadaki her şeyi duyular ve hayal gücünden yola çıkarak ele almışlardır. Karanlığın içerisinde aydınlanarak bir bütün oluşturacak şekilde üretilmiştir. Karanlığın içerisinden yansıyan ışık ile sanatçılar etkili eserler üretmişlerdir.

Görsel 3: Rembrandt Van Rijn, Dr. Nicolaes Tulp'un Anatomi Dersi, 1632.

Romantizm sanat akımına bakıldığında yeni bir yaratım sürecine girildiği görülmektedir. Tamamen duygu ön plana çıkarak, genellikle dramatik sezgiler yansıtılmıştır. İmge kavramı 1800'lü yıllarda litografi yani taş baskının gelişmesi ile birlikte yansıma kuramı ile çerçevesinde değerlendirilmiştir. Ziss, yansıma kuramını açıklarken imgenin öznel yönüne dikkat çekmiş ve "...İnsan bilinci çevresel gerçekliğin bir imgesidir, nesnel dünyanın öznel bir tasarımıdır" (Ziss, 2009: 61). Kısaca, bir unsurun varolan gerçekliğinin insan zihninden kaynaklanan bir yansıma olduğunu ve bu unsurun zihinde sürekli olarak kendini yenileyerek devam ettiğini vurgulamaktadır.

Sürekli olarak gelişen ve değişim gösteren imge, her dönemde farklı ele alınmıştır. 20. Yüzyıla girildiğinde fotoğraf makinesinin kullanımın çoğalması ile birlikte doğadaki her şeyin resminin her yerde görülebilir olması fayda sağlamıştır. Modern sanat döneminde kolaj tekniğinin fazlaca kullanılması imgelerden yeni bir imge yaratılmaya başlamıştır. "Zamanla farklılaşan ve üslupsal yaklaşımlarla kendini özgürce ifade etmeye çalışan sanatçı, var olan nesnelliğin betimsel imgelerinden sıyrılarak kendi iç yansımasının dışavurumunu gerçekleştirirken soyut imgeler yaratmayı da başarmıştır"(Karabulut, 2020:236).

3.İmgelem

Sartre imgelem konusunda tanımlama yaparken vermiş olduğu masa ve üzerinde yer alan beyaz kâğıtlar örneği, sanatçı bireyin ve izleyici konumundaki süjenin bakış ve algılama durumu çerçevesinde beyaz kâğıtları, renk, biçim ve üzerinde yer aldığı masaya göre konumuna göre algıladıkları, bu algılama sürecinin izleyicisinden bağımsız olarak taşınmış oldukları ortak nitelikleri ile mümkün olduğundan bahseder. Zira objenin kendi olma durumu ile ilgilidir. Dolayısıyla bakan kişi ile ilişkili değişim ya da devinim içinde yer almayacağı gibi, kendi olma durumunu da değiştirmeyecektir (Sartre, 2006: 7). Masanın üzerinde görünen bu beyaz kâğıt yığınının değişim koşulu olarak sanatsal eylemi işaret etmekte, beyaz renk başta olmak üzere biçimsel ve algısal değişime uğraması için yaratıcı birey olan sanatçı kişiliğinin kendi algı dünyasında yer alan tüm beyazlar ve biçimsel eklentilerin mümkün olabileceğini söylemektedir. Ancak bu andan itibaren izleyici durumundaki bireylere sunulması halinde artık masanın üzerinde kendi eylemsizliğindeki kâğıtlar, yeni bir durum içinde izleyicisi için anlamlı bir hale gelebilmektedir. Fakat bu durum kendi içinde yeni bir sorunsalı da beraberinde getirir. Zira değişime uğrayan bu kâğıt yığını, eylemi gerçekleştiren birey tarafından mı yapılmış olur, yoksa sanatsal yaratım olgusunun, kâğıt üzerinde ki yansıması mıdır?

“İmgelem, edinilmiş imgeleri birleştirip kaynaştırma ve bu birleşiklerden yeni imgeler tasarlama yetisidir...bir imgeyi yeniden canlandırmaktan yaratıcılığa kadar yükselir” (Hançerlioğlu, 2008:184). İmgelemin en önemli özelliği yeniden canlandırma söz konusu olmasıdır. İnsan zihninde bulunan imgeler, çeşitli şekillerde yorumlanır ve yaratıcılık ile birleşerek yeni ürünler ortaya çıkarır. İmgelem dediğimiz olgu yalnızca imgeler ile kurulmaz, aynı zamanda sembolleri ve bağlantıları görerek yeni bağlantılar oluşturur. Bu bağlamda yeni sanat eserleri üretmede büyük fayda sağlamaktadır. Sanatçılar yapıtlarında kullanacakları imgeleri seğer ve izleyici kendi zihninde bu imgeleri algılayarak yeniden yapılandırır. Sanatçılar edindikleri imgeleri kendi hayal güçleri ve yaratıcılıkları ile birleştirerek farklı tasarımlar oluştururlar. Bu yeni tasarımlar ise ancak imgelem sayesinde gerçekleşmektedir. En basit tabiri ile imgelemi, gerçekte var olmayan soyut bir nesneyi, insan zihninde düşünölen biçiminin süreci olarak tanımlayabiliriz. “İnsan sanatın sunmuş olduğu özgür düşünceyle imgelemlerini izleyiciye aktararak, kendisini ifade ettiği gibi bu sürece izleyiciyi de dâhil ederek onlarla yeni bir imge ve imgelem yaratma durumunu da gerçekleştirmiş olur” (Karabulut, 2020: 237).

İmgeleme dediğimiz kavram ise var olduğumuz andan itibaren, zihnimizdeki hayaller, düşönceler ve rüyaların bir yansıması olarak düşünöbiliriz. Bir olgunun, genel tanımlaması ile imgenin, işaret ettiği im yardımıyla algılanabilmesi ile imgeler hakkında zihinsel bir süreci ortaya koyabilmek birbirinden farklı durumlardır. İmgenin ontolojik durumu ile ilgili bir yargıda bulunabilme, tanıma dayalı bir çabaya girebilme pür bir zihnin zorluklarla dolu mesaisini gerektirir. Masanın üstündeki kâğıtlar ile başlanan algılamaya yönelik zihinsel süreç, kâğıtlara yapılan her bir müdahale ile yeni bir duruma gönderme yaparken, aynı zamanda yaratıcı bireyin, izleyici birey ile olan münasebetini ve hatta belki iletişiminin biçimsel sürecini belirlemektedir. Zira artık imge olarak algılanan kağıtların, varlık olarak sunulan kağıtlardan başka başka şeyler olduğu unutulmamalıdır (Sartre, 2006: 10).

Dolayısıyla, algılarımız işaret edilen imgeyi kavradığı an itibariyle, nesne ile imge arasında kendi özsel farklılığının ötesine geçerek varlıksal ayrımını ortaya sürer. İmge artık nesnedir ve transendental ideal bir bakış ile kendinde şey olarak öznenin bir özelliği değildir. Bu ancak nesnenin bir kopyasıdır artık.

“Gerçek yaşantıların taklit edildiği bir yaşantıdır. İmgelediğimiz şeyi gördüğümüzü fark edebiliriz, imgelerken hareketleri hissedebiliriz ya da gerçek yaşantılar olmadan da seslerin, tatların ve kokuların

imgelerini yaşayabiliriz” (Dinçer, 2016:140). Kısaca imgeleme, insana ait duyguların yaşantılar doğrultusunda bellekte oluşan sanatların ifade ediliş biçimidir. Bir nevi zihinsel betimleme yaparak doğrulama ve onaylama sanatıdır.

4.Resim Sanatında İmge

Günümüzde imgeler hızla üretilerek kopyalanmaktadır. Bir nevi izleyici karşısında bir ara gündeme gelip, sonradan gündemden kaybolarak sadece anlık olarak varlıklarını sürdürmektedirler. Bu imgeler günümüzde gerçekliği fazlası ile göstermektedirler. Burada önemli nokta ise bu gerçekliğin imgeler ile nasıl gösterildiğidir. Örneğin bir olayın detaylı olarak gösterimi gerçekliği izleyiciye sunmaktadır. Eğer böyle bir olay doğru ise izleyiciye olayın yaşanıp yaşanmadığını teyit etme imkanı tanımaktadır. Bu bağlamda da imgelerin gerçeklik algısı ürettiği, doğrular meydana getirdiği ve izleyicide estetik bir ilgi uyandırdığı görülmüştür. Sanatçının bakış açısı ve yaşadığı toplumun izleri ile üretilen imgeler, sürekli olarak değişerek gelişmektedirler. Sanatçının ürettiği eser karşısında izleyici, değerlendirme ve çıkarımlarda bulunma fırsatı bularak, o eserin oluşum sürecini ve ne tür plastik öğelerden şekillendiğini anlayıp farklı bakış açıları geliştirebilmektedir. Örneğin, Lowry, bir sanat eserinin değeri hususundaki fikrini şöyle ifade etmiştir; “...Sanatçının bir imge yaratırken başvurduğu görsel temelin özelliği, üzerindeki duyarlılığı tayin eder. Mesela resmin içindeki şekiller, sanatçının bunları görsel bir eleman olarak kullanmaktaki duyarlılık derecesi nispetinde, eseri değerlendirişimizi etkiler” (Lowry, 1972: 248). Sanatçılar eser üretirken, aslında imge üretme sürecine girmiş olurlar. Bu imgeler ise yaşanan dönemin temsil kurallarına göre ele alınmaktadır. Kurallar dediğimiz etmen ise dönemin ışık, renk, mekan ve konuları ile belirlenmektedir. Bu anlamda da bu kurallar her çağın kendi görüşüne göre değişmektedir. Bu yüzden her sanat eseri gerçeğin dışı yansıtılması yani imgedir.

Bir sanat eserinin oluşum serüveninde değerlendirilmesi gereken birçok unsur vardır. Bunlardan bazıları sanatçının kullandığı malzemeler ve ele alınan konulardır. Eserde kullanılan malzemenin işlevsel boyutu bir imge yaratımında sanatçının farklı doku ve yaratımlar sunarak yeni fikirler arayışlara sürüklemiştir. Alman sanatçı Ernst Barclah (1870-1938) ağırlıklı olarak eserlerinde ağaç malzeme kullanarak figürlerini ortaya çıkarırken, İtalyan sanatçı Michelangelo di Lodovico Buonarroti (1475-4564) ise, mermer malzeme kullanarak eserlerindeki figürlerine form kazandırdığı görülür. Tek bir blok taştan ve ağaçtan meydana getirdikleri eserlerinde ağaç ve mermerleri oyarak

istenilen niteliklerde eser yaratımları sunmuşlardır. Bu noktada, “Sanatçı, özel boyutlardaki taş ve ağaç parçası içinde yaratmak istediği imgeyi görür, çünkü malzemesinin temelini teşkil eden hacim nitelikleri, yapısındaki biçimlendirilme imkânını sanatçıya hissettirir” (Lowry, 1972:134).

Eserde sanatçının ele almış olduğu konu seçiminde ise yaşadığı dönemin belli başlı süreçlerini ele aldığı ve bu konuları eleştirerek ya da yücelterek resmettiği görülmüştür. Örneğin, Natürmort konusunun ele alındığı çalışmalarda kimi sanatçı dönemin iktidarına vurgu yaparken kimisi ise tüketim sembolü olarak vurgulamıştır. Modern dönem sanatçılarından Vincent Van Gogh ise “Günebakanlar” eseri ile tablosunda çiçek imgeleri kullanarak, çiçeklerin sıradanlığı ve mütevazılığını ele almıştır. Diğer taraftan vanitas objeler olarak adlandırılan ve özellikle ölüm ile ilişkilendirilen kafatasları, bir kısmı erimiş sönmüş mumlar, zamanın tüketilen bir unsur olduğunu vurgulayan saatler, kurumuş, solmuş çiçekler ve mühürler ile sanatçılar ölüm alegorisini kullanmışlardır. Bu natürmort çalışmalarında imgenin işaret ettiği gösterge, yok olan bedensel varlıklara karşın sonsuz olan ebedi ruh olmaktaydı (Bayav, 2009:114). Vanitas objeler ile kurulmuş kompozisyonlarda sanatçılar ele almış oldukları alegorik söylemleri, ister iyi, ister kötü anlamlarla ilişkilendirilmiş olsun, olağanüstü bir yaratıcılık ile betimlemişlerdir (Leppert, 2002: 97). Modern dönemde yapılan eserlere daha detaylı bakıldığında, yanılsamacı bir yaklaşım içerisinde, kitle kültürünün görsel temsilinin, resmin sahip olduğu kendine has, gösterim teknik ve yöntemleri kullanılarak, karşıt bir bakış açısıyla kurgulandığı hatta karşıt bir koşul ile değerlendirildiği görülür (Ümer, 2017:1543). 20. yüzyıl ile birlikte Modern sanatın kuşanmış olduğu yeni yaratım dillerinin, temsil eleştirisi bakımından iki yönelime sahip olduğu görülmektedir. Bunlardan birincisi biçimi önemseyen ve biçim ile oynamalarda bulunan Kübizm, Fütürizm, Fovizm ve soyut resim gibi akımların çalışmalarıdır. Diğeri ise izleyiciyi şaşırtmak amacı doğrultusunda provake edici Gerçeküstücülük, Dışavurumculuk ve Dadaizm akımlarıdır. İlkinde eserin biçimi ikincisinde ise içerik üstün tutulduğu görülmektedir. Bunların ortak noktası ise iki tarafında temsil edilışinde simetrik ilişkinin terk edildiğidir. Modernist resimlerdeki avlanma sahnelerinde kimi sanatçılar belli başlı sunulan avlanma iznine vurguda bulunurken, kimisi gücün ve gösterişin temsili olarak vurguda bulunmuştur. Her konu farklı ele alındığı gibi portre ve beden imgeleri de farklı şekillerde tasvir edilmiştir (Bkz Resim 4).

Görsel 4: Pablo Picasso, Portrait of Dora Maar, 1937.

Modern sanatta Kübizm akımı sanatçısı Cézanne de yapmış olduğu eserleri geometrik şekilleri kullanarak tasarlamıştır. Eserlerinde peyzaj resimleri yaparken doğayı geometrik şekillerden ibaret görmüştür.

Görsel 5: Paul Cézanne, Sainte-Victoire Dağı, 1902-1904.

Modernist resimlerde kurallar terk edilerek, seyircinin gözlerinin merkezde olma gücü ile oynanmıştır. Artık biçim kaygısından kendini azat eden sanatçı, kompozisyon alanının sınırları içinde anlatımın engin olanaklarına ulaşabilmiş, izleyici, eser karşısında konumlanırken renklerin, çizgilerin ve anlatım dilinin sanatçı eliyle kurulmuş dünyasına dahil olabileme olanağına kavuşmuş olmaktadır. Sanat eseri kendi dilini, ait olduğu akımın kendine tanıdığı serbestiyet içerisinde özgürce kullanabildiği gibi, alımlayıcı merkezinde kendisinin yer alamadığı bu görsel dilin izleyicisi olma durumuna itilmiş olunmaktadır. Forma kavuşan ya da yüzeye yansıtılan yaratının, içerdiği tüm alegorik ya da semiyolojik söylemle birlikte, kendi başına bir dil olabilmesi, zihinsel veya realizme dayalı imgesel yansımaları güçlendirmiştir. Öyle ki ardışık birbirini takip eden sanat akımlarında, her bir sınır teker teker ortadan kalkmış, Kübizmde yüzeye yansıtılan görsel anlatımların yerini sürrealizmde, sıradan bir zihin için yan yana konumlandırılmayacak imgeler bir arada gösterilebilmiştir. Sanatçısının hayal gücü ile sınırlı olan bu süreç içerisinde imgelemin olanakları özgür kılınmıştır.

Modern imge denildiğinde akla ilk gelen kolajlardır. Kolajlar yeni bir bütün oluşturabildiklerinin yanı sıra temsil ettikleri şeyleri de olduğu gibi göstermeye devam edebilirler. Kübizm ile birlikte sanatsal dilini ortaya koyma noktasında dikkat çeken kolaj çalışmaları özellikle Braque ve Picasso'nun resimlerinde şablon harfler kullanmaya başlaması ve resimsel dokuyu güçlendirmek adına boya içerisine talaş, kum vs çeşitli malzemelerin katıldığı Sentetik Kübizm ile ön plana çıkmıştır. 1912 ile 1914 yılları arasında Picasso ve Braque'ın yapmış oldukları resim çalışmalarına kağıtlar ve baskılı kumaşlar yapıştırılmaları, atık malzemeleri kullanarak kolaj tekniğini üçüncü boyuta taşımaları sonucu asamblaj tekniği ortaya çıkmıştır. Braque'da yine bu dönemlerde "papier collé" olarak adlandırılan ve kesik kağıt parçalarının resim yüzeyine yapıştırılmasıyla elde edilen kendine özgü bir kolaj tekniği kullanmaya başlamıştır. Kolajın 20. Yüzyılın en önemli sanat tekniklerinden biri olmasında, gazete, afiş, kartpostal gibi kitle kültürüne özgü basılı malzemenin bu dönemde yaygınlık kazanması etkili olmuştur. Picasso ve Braque bu dönem ortaya koydukları eserlerinde, yaşadıkları zamanın siyasi, kültürel ve sosyo-ekonomik durumlarına ilişkin ipuçları veren gazete kupürleri ve özellikle de reklam imgeleri kullanmışlardır. Bu durum sanatçıların eserlerinde kullandıkları imgelerin salt biçimsel kaygılar la sınırlı kalmadığını göstermesi bakımında çok değerlidir (Antmen, 2008: 48).

Görsel 6: Pablo Picasso, Gitar 1913, 66,4 x 49,6 cm, Museum of Modern Art New York.

Kübist kolaj, sadece yapıldığı/üretildiği dönemin iç içe olduğu ekonomik sorunlara ya da sosyolojik durumlara göndermeler yapmakla kalmamış, sanat nesnesinin statüsüne ilişkin çeşitli sorunları gündeme getirmiştir. İlk kez geleneksel malzemenin ötesinde, kitle kültürüne özgü gündelik, sıradan malzemelerin sanat yapıtının bir parçası olabilmesi bakımından büyük bir yaklaşım olmuştur. Zira gündelik tüketim ürünlerinin sanat yapıtında yer alması, hatta yapıtın bizzat kendisi olması sanat ve yaşam arasındaki keskin sınırların bir ölçüde azalmasına ve belki de kalkmasında etkili olmuştur. Neyin sanat olup, neyin sanat olmayacağı, sanatta kullanılan obje ve figürlerin işaret ettiği imgelerin neler olması (?) gerektiği kuralcı yaklaşımların sürdüğü bir dönemde, kolaj aracılığıyla atılan adımlar çok büyük ve değerli olmuştur. Sanat nesnesinin malzemesi ve ortamı konusundaki sorunsal ortaya koyan bu tutum, 20. yüzyıla adını sağlam harfler ile yazdıracak akımlar konusunda ipucu vermiş; Dada kolajlarına ve fotomontajlara, Pop kolajlarına ve hatta günümüze kadar uzanan dijital kolajlara temel oluşturmuştur (Antmen, 2008: 48).

Popart akımında sanatçılar tüketim malzemelerini veya çizgi film karakterlerini seri ve tek seferde çoğaltarak aynı imgenin birden çok görüntüsünü izleyiciye sunmaktadır.

Görsel 7: Andy Warhol, 32 Campbell's Soup Cans, 1962.

Kavramsal çalışmalarda ise sadece görsel değil sözel imgelere de yer verilmiştir. Sanatçı kendi bedeni ile sanat imgesi oluşturmuştur. Bunlara performans sanatında yapılmış olan gösteriler örnek olarak verilebilmektedir. Sadece iki boyutlu düzlemde değil, video sanatı, yerleştirme sanatında da imgeler kullanılmıştır.

“İster konular bazında, ister akımların ışığında sanatçılar tarafından oluşturulan imgeler tümüyle sanatçıların duyumuna dayalıdır. Ancak yine de imgenin özgürlük serüveni, sipariş üzerine çalışan sanatçının özgürlüğüne kavuşma serüveniyle birdir” (Bayav, 2009:115).

Modern sanatın imge ile olan ilişkisi irdelendiğinde, sanat yapıtına ne kadar değer verilirse verilsin, yeterince anlaşılabilir yapıt, iyi bir eserdir algısı karşımıza çıkmaktadır. Zira en kesin çizimin, en ustaca uygulamanın, en parlak renklerin önemi, şayet en içteki şeyden, duygu boyutundan yoksun ise çokta fazla bir değeri olmadığı görülür. Yoksa eser tamamlanmış bir yaratıdan başka bir şey değildir. Sadece imgelem eseri canlandırabilir ve sanatçının eline rehberlik etmesi gereken,, onun parmak uçlarına kadar nüfuz etmesi gereken şey imgelemdir. İmgelemin kendisi görünmez olsa bile, kendisini her bir fırça darbesinde, yontu parçasında, yüzeyde kapladığı alanda görünür kılar. Hatta bu sadece görebilecek gözleri olabilenler için, sadece onun varlığını duyup hissedebilenler için olsa bile. Çünkü imgelem denildiğinde anlaşılabilir şey, eseri meydana getiren her bir eylemin (fırça darbesi, yontu parçası, biçimi oluşturan çizgi vs) arkasında duran sanatçının canlandırıcı ruhudur. Görsel sanatlarda imgelem saf duyuşsal önvarsayımlardan yola çıkar. İmgelem şeylerin gerçek görünümü için, ideal biçimi hayal etmektir. Dolayısıyla imgelem bütün görsel sanatlar

eserleri için, hem en ideal hem de en doğalcı eserler için vazgeçilmez bir ölçüttür (Harrison ve Wood, 2011: 51).

Sonuç

İnsanlığın başından bu yana hayatımızda olan imge kavramı, insan gözünün ilk kez gördüğü bir şeyi ikinci görmesinde hatırlaması imgesel çağrışımların sonucunda meydana gelen bir durum olmaktadır. Bu durum yaş fark etmeksizin herkes için yaratımın ilk basamağıdır. İnsanın beyninde yarattığı imgeler, her an kullanılmak ve gerçeğe dönüştürülebilmek adına depolanmaktadır. Bu imgeler her insan için farklıdır.

Bu farklılıklar ise sosyal çevreden ve bireysel farklılıklardan kaynaklanabilir. İmge, imgelem ve imgeleme bağlamında gerçekleştirilen sanat eserleri, her toplumun olaylarını konu ve tema bakımından ele alınarak gerçekleşmiştir. Sanatçıların eser yaratım sürecinde sosyal olaylar, sınıfsal farklılıklar ve dinin etkisi etkin olmuştur. Bu konularda sanatçılar özgür bir şekilde eserler üretmişlerdir. İmgeler yaratımı ile oluşan bu eserler, her çağ farklı şekiller de işlenmiştir. İmgeleri sürekli bir karşılıklı içerisinde sık sık değiştirerek, biçimleri ve formları ile oynamışlardır. Her geçen gün durmadan yeninin peşine düşen algılar ve imgeler insan zihninde gerekli olan imge ve imgelem gücü her sanatçı için büyük ölçüde önem taşımaktadır.

Kaynakça

- Antmen A. (2008). *20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Bayay, D. (2009). Resim Sanatında ve Sanat Eğitiminde İmge. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 105-122.
- Dinçer, Ö. (2016). Üniversitelerde Spor Eğitimi Alan Öğrencilerin İmgeleme Yetilerinin Değerlendirilmesi. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 14(55). 138-149.
- Hançerlioğlu, O. (2008). *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 16.Basım.
- Harrison, C. ve Wood, P. (2011) *Sanat ve Kuram, 1900-200 Değişen Fikirler Antolojisi*. İstanbul: Küre Yayınları.
- Markus, G. (1999). *Kültür Toplumu: Modernliğin Kuruluşu. Tahayyül Gücünü Yeniden Düşünmek*. Der. Gillian Robinson, John Rundell. Başer, E. (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Karabulut, N. ve Daşdemir, F. (2020). İmge, İmgelem ve İmgeleme Kavramları Bağlamında Sanat Eseri Oluşturma. *Ekev Akademi Dergisi*, 82, 231-244.

- Leppert, R. (2002). *Sanatta Anlamanın Görüntüsü; İmgelerin Toplumsal İşlevi*. Türkmen, İ. (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Lowry, B. (1972). *Sanatı Görmek*. Yurtsever, N. ve Güvenli, Z. (Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası A. Ş. Kültür Yayınları.
- Ümer, E. (2017). Görsel Kültür ve Resim Sanatında İmge. *İdil Dergisi*, 6(33).1535-1553.
- Ziss, A. (2009). *Eстетik*. Şahan, Y. (Çev.). İstanbul: Hayalbaz Yayınları.
- Kapar, S. (2010). Resimde Sembolik İmgelemi Oluşturan Psikolojik Etkenler. *Journal of Fine Arts*, 15. 43-46.
- Sartre, J. P. (2006). *İmgelem*. Tümertekin, A. (Çev.). İstanbul: İthaki Yayınları.

Görseller

- Görsel1:(https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Dietisalvi_di_Spe_me_Madonna.jpg). Erişim Tarihi: 27.11.2020
- Görsel 2: (https://tr.wikipedia.org/wiki/Paolo_Uccello). Erişim Tarihi: 27.11.2020
- Görsel 3: (<https://www.pivada.com/rembrandt-van-rijn-dr-nicolaes-tulpun-anatomidersi>). Erişim Tarihi: 30.11.2020
- Görsel 4: (<https://resimbiterken.wordpress.com/2014/12/08/pablo-picassonunportrait-of-dora-maar-eseri/>). Erişim Tarihi: 1.12.2020
- Görsel 5: (<https://www.pivada.com/paul-cezanne-sainte-victoire-dagi-1902-1904>) Görsel 6: (<https://bayaiyi.com/andy-warholun-32-campbells-soup-cans-resmi/>). Erişim Tarihi: 1.12.2020
- Görsel 6: <https://www.istanbulsanatevi.com/sanatcilar/soyadi-p/picasso-pablo/pablo-picasso-gitar-9520/> Erişim Tarihi:3.12.2020